

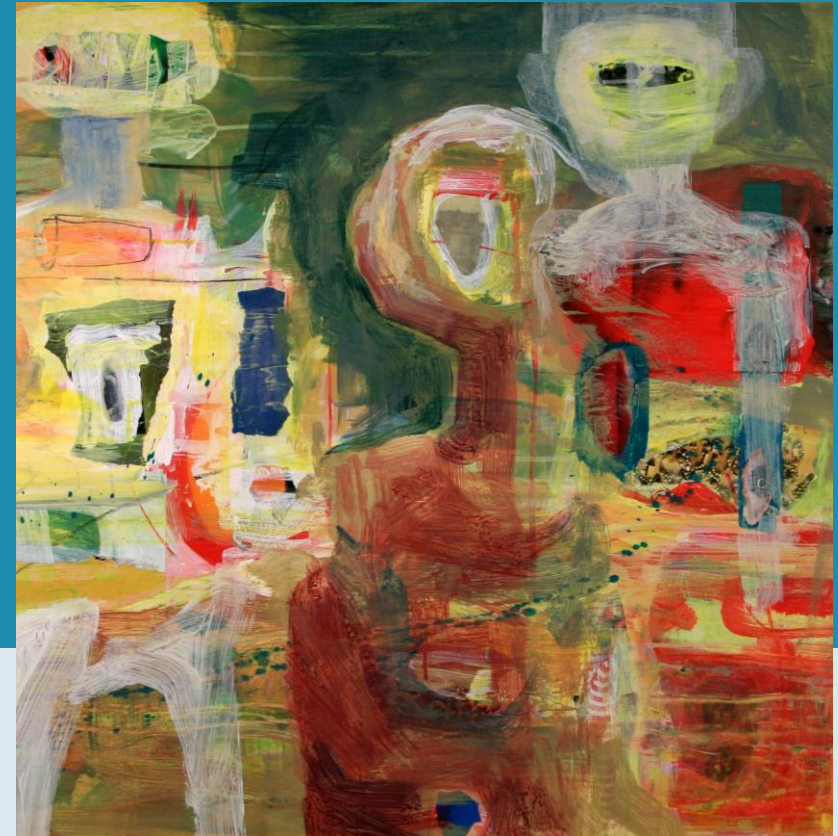
12de Vlaams GGZ-Congres
Antwerpen, 11 september 2024

Een ethische handreiking voor het evalueren van beslissingsbekwaamheid

Axel Liégeois

axel.liegeois@kuleuven.be

<https://theo.kuleuven.be/waarden-in-dialogoog>

INLEIDING

Oriëntaties

Ethische benadering

Oriëntaties

Sleutelbegrip

criterium voor wie zelfstandig mag beslissen

Bij vertegenwoordiging, dwang, of euthanasie

Bij bewindvoering

Volgens Wet Patiëntenrechten en Europese regelgeving

Kritiek

Individualistische en cognitieve benadering

Discriminatie volgens VN-Verdrag Rechten van Persoon met Handicap

Rekening houden met 'wil en voorkeuren' van 'niet-bekwame persoon'

Ethische benadering

Ethiek tegenover recht

Opbouwende, kritische en aanvullende functie

Zorgethiek

Relationele en integrale benadering: *Relatie*

Criteria en dialoog

Beslissingsbekwaamheid

Generieke benadering, toepassing op bewindvoering

Ondersteuning beslissingsbekwaamheid

Inhoud: criteria

Proces: dialoog

CRITERIA

Concept beslissingsbekwaamheid

Verantwoording criteria

Inschatten criteria

Concept

Definitie

Vermogen om vrije en overwogen beslissingen te nemen

Kenmerken

Positief – Specifiek – Variabel – Gradueel

Evaluatie

Oordeel – Drempel – Proces

Benaderingen

Cognitie: Uitdrukking – *Begrip* – *Toepassing* – *Rede*

Emoties

Waarden

Ondersteuning

Verantwoording criteria

Informatie begrijpen

Begrip

Inzicht in eigen situatie verwerven

Toepassing

Handelingsmogelijkheden zoeken

Definitie

Handelingsmogelijkheden overwegen

Definitie

Effecten voor zichzelf inschatten

Toepassing

Effecten voor anderen inschatten

Relatie

Keuze op invoelbare en begrijpelijke wijze motiveren

Rede + Emoties

Motiveren zonder dwingende invloeden van binnenuit

Definitie + Ondersteuning

Motiveren zonder dwingende invloeden van buitenaf

Definitie + Ondersteuning

Keuze vanuit doelen en waarden motiveren

Waarden

Inschatting criteria

1. Informatie begrijpen	-	-	-	+	++	+++
2. Inzicht in eigen situatie verwerven	-	-	-	+	++	+++
3. Handelingsmogelijkheden zoeken	-	-	-	+	++	+++
4. Handelingsmogelijkheden overwegen	-	-	-	+	++	+++
5. Effecten voor zichzelf inschatten	-	-	-	+	++	+++
6. Effecten voor anderen inschatten	-	-	-	+	++	+++
7. Keuze op invoelbare en begrijpelijke wijze motiveren	-	-	-	+	++	+++
8. Motiveren zonder dwingende invloeden van binnenuit	-	-	-	+	++	+++
9. Motiveren zonder dwingende invloeden van buitenaf	-	-	-	+	++	+++
10. Keuze vanuit doelen en waarden motiveren	-	-	-	+	++	+++

DIALOOG

Proces evaluatie

Stappenplan

Werkblad

Proces evaluatie

Uitgangspunten

Veronderstelde beslissingsbekwaamheid
Gezamenlijke besluitvorming

Type evaluatie

Formeel bij ingrijpende of gerechtelijke beslissingen, zoals bewindvoering
Informeel in gewone zorg

Evaluatoren

Minstens één, tot vier of meer, naargelang formele of informele evaluatie
Zorgvrager zelf indien mogelijk
Naastbetrokkene indien voldoende onafhankelijk
Arts met eindverantwoordelijkheid
Zorgverlener met langdurige zorgrelatie

Stappenplan

Uitgangspunten

1. Veronderstelde beslissingsbekwaamheid

2. Gezamenlijke besluitvorming

Vorbereiding

3. Vaststellen van nood aan evaluatie

4. Bepalen van evaluatoren

5. Zich informeren over context

Evaluatie

6. Individueel evalueren van criteria

7. Gezamenlijk evalueren van criteria

8. Globaal evalueren van beslissingsbekwaamheid

Opvolging

9. Bespreken van evaluatie met betrokkenen

10. Vragen naar nieuwe evaluatie

Werkblad

Naam van de evaluatoren

Aanduiding van de cliënt

Context

Belangrijke elementen uit de levensgeschiedenis

Belangrijke elementen uit de sociale en familiale context

Belangrijke elementen uit de ontwikkeling van de zorg

Beslissing die cliënt moet nemen

Impact of gevolgen van de beslissing

Evaluatie criteria

Individuele en gezamenlijke evaluatie van de criteria

Met motivering en mogelijkheden tot ondersteuning van de beslissingsbekwaamheid

Zie keerzijde

Eindevaluatie beslissingsbekwaamheid

Globale evaluatie van de beslissingsbekwaamheid in de context

Evaluatie criteria

1. <u>Informatie begrijpen</u>	---	--	-	+	++	+++
Motivering						
Ondersteuning						
2. <u>Inzicht in eigen situatie verwerven</u>	---	--	-	+	++	+++
Motivering						
Ondersteuning						
3. <u>Handelingsmogelijkheden zoeken</u>	---	--	-	+	++	+++
Motivering						
Ondersteuning						
4. <u>Handelingsmogelijkheden overwegen</u>	---	--	-	+	++	+++
Motivering						
Ondersteuning						
5. <u>Effecten voor zichzelf inschatten</u>	---	--	-	+	++	+++
Motivering						
Ondersteuning						
6. <u>Effecten voor anderen inschatten</u>	---	--	-	+	++	+++
Motivering						
Ondersteuning						
7. <u>Keuze op invoelbare en begrijpelijke wijze motiveren</u>	---	--	-	+	++	+++
Motivering						
Ondersteuning						
8. <u>Keuze motiveren zonder dwingende invloeden van binnenuit</u>	---	--	-	+	++	+++
Motivering						
Ondersteuning						
9. <u>Keuze motiveren zonder dwingende invloeden van buitenaf</u>	---	--	-	+	++	+++
Motivering						
Ondersteuning						
10. <u>Keuze vanuit doelen en waarden motiveren</u>	---	--	-	+	++	+++
Motivering						
Ondersteuning						

Literatuur

Den Dulk, Loes, Chris den Besten, Jolanda Douma, Liz Sluis. *Handreiking Toetsing Wilsbekwaamheid voor orthopedagogen en psychologen werkzaam in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking*. NVO / NIP / Stichting Philadelphia Zorg, 2020, zie: [33dfc327e6f52910721b4d7bd3becdc82189 \(fortior.info\)](https://fortior.info/33dfc327e6f52910721b4d7bd3becdc82189)

Grisso, Thomas, Paul Appelbaum. *Assessing Competence to Consent to Treatment: A Guide for Physicians and other Health Professionals*. New York: Oxford University Press, 1998, zie: [Assessing Competence to Consent to Treatment - Thomas Grisso, Paul S. Appelbaum - Oxford University Press \(oup.com\)](https://www.oup.com/)

Liégeois, Axel. Een relationeel ethisch model voor het evalueren van beslissingsbekwaamheid in de psychiatrie. *Tijdschrift voor Psychiatrie* 2018, 60, 1, pp. 29-36, zie: [60-2018-1-artikel-lie_geois.pdf \(tijdschriftvoorpsychiatrie.nl\)](https://www.tijdschriftvoorpsychiatrie.nl/60-2018-1-artikel-lie_geois.pdf)

Liégeois, Axel. Wils- of beslissingsbekwaamheid. In *Waarden in dialoog: ethiek in de zorg*. Leuven: LannooCampus, 2019, pp. 151-163, zie: [Handboek Waarden in dialoog | Uitgeverij Lannoo](https://www.lannoo.be/)

Liégeois, Axel. *Handreiking evaluatie beslissingsbekwaamheid*. 2023, zie: <https://broedersvanliefde.be/sites/default/files/media/bijlagen/Handreiking%20evaluatie%20beslissingsbekwaamheid%202023.pdf>

Vinck, Imgard, Nadia Benahmed, Marie Dauvrin, Anja Desomer, Justien Cornelis, Pascale Jonckheer, Patriek Mistiaen. *Evaluatie en ondersteuning van de beslissingsbekwaamheid bij personen met dementie of met geestelijke gezondheidsproblemen*. Brussel: Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE), 2022. KCE Reports 349, zie: [Evaluatie en ondersteuning van de beslissingsbekwaamheid bij personen met dementie of met geestelijke gezondheidsproblemen | KCE \(fgov.be\)](https://www.kce.fgov.be/)